

יג. עיקר דרך הכניסה - אם דרך רוב הנכנסים מרשות הרבים לבית, להיכנס לחדר אחד ומשם לשאר החדרים, כתבו האחרונים שאותו חדר נידון כחיצוני, ושאר החדרים כפנימיים, לפיכך קובע לימין שאר החדרים אף שהיכר ציר באותו חדר^(ט). אך במהרי"ל משמע שהיכר ציר עדיף מעיקר דרך הכניסה^(ט). ועיין בהערה.

יג. עיקר דרך הכניסה מכריע יותר מעיקר הדיור^(ט). לפיכך פתח שבין בית למחסן, ויש לשניהם פתח גם מהרחוב^(ט), ונכנסים למחסן דרך הבית, יותר מאשר נכנסים לבית דרך המחסן, נראה שיקבעה לימין הנכנס מהבית למחסן^(ט).

טהרת הקודש. אלא שזה דלא ככל האחרונים הנ"ל, וגם דלא כש"ך (רפ"ו) וכפשוטו המרדכי (שהו"ד בס"ק כא), וצ"ע.

ומ"מ אם היו נכנסים רק לעיתים רחוקות דרך החצר לחדר הגדול, נראה שהיה מודה המהרי"ל שאין להתחשב בהיכ"צ וכמש"כ להלן בסקנ"ד. וכן משמע קצת ממש"כ המהרי"ל וכשקבעתיה הפתח בין בן אחי לחצרי היה סגור עכ"ל, ומשמע שהיה פתח אלא שהיה סגור, ומסתמא השתמשו בו לפרקים, דאל"כ לא היו עושים פתח, ומשמע דבכה"ג מודה המהרי"ל דלא אזלינן בחד היכ"צ. ועי' בתשובה מאהבה (שם) שכתב דבנמו"י מבואר שהרגיל בכניסות מכריע יותר מהיכ"צ, אלא דמלשונו שם משמע שרגיל היינו רוב, אך לכאורה להלכה רק אם אין משתמשים בו אלא לפרקים כגון בשעת הבציר, נחשב אינו רגיל, ופטור. וא"כ גם כדי לקבוע את הימין, אין להתחשב ברוב אלא כשהמיעוט הוא רק לפרקים. אמנם דברי הנמו"י שקושיית הגמ' היתה שדין היכ"צ סותר לפתח הרגיל, צ"ב ולכאורה יש שם ט"ס. ועי' להלן בסקנ"ד.

(טו) כ"נ בשאלת יעב"ץ, בגידה"ק בשם המהריק"ש, ובפת"ש (שם), וכ"כ במנח"י ובאגרו"מ (שם) ופירושו כן גם בכונת הש"ך והלבוש (דלא כדה"ח). וכן מסתבר שהרי מעלת עיקר דרך ההילוך, הוא כעין פנימי, וכיון שהעיקר להלכה שפנימי עדיף על עיקר בתשמיש והיכר ציר, ה"ה שעיקר בהילוך עדיף מהם. ואף שי"א שעיקר בדיור עדיף מהיכ"צ, אך גם לדידהו לא נתפרש שעדיף גם מעיקר בהילוך. (אמנם י"א שעיקר בתשמיש עדיף מפנימי כבסעיף יא, וכ"ש שעדיף מעיקר בהילוך. אך כבר כתבנו שהעיקר להלכה אינו כן). ובדע"ק (רפ"ט, יא) כתב שעיקר בדיור עדיף על רוב כניסות. ועבמש"כ בפל"ז ס"ק סא דלכאורה נחלקו בזה תנאים.

(יז) ואצ"ל כשהמחסן פנימי כדמוכח בפת"ש (רפ"ו, יד) בשם החמודי דניאל עיי"ש, ומרע"א (בגליון סי' רפו) שאילו היה בחדר הקעמרכי דע"ד, היה קובע לימין הנכנס אליו (ד'קעמרכי' היינו מחסן כמש"כ בפ"ח ס"ק פ"ג) ולהכנת החזו"א רע"א מיירי כשהקעמרכי

(יג) בית מאיר ע"פ הבנתו במרדכי, דלא כהבנת אב"ד גלוגא. ועיי"ש שגם הוא לא סמך על דעתו לנהוג למעשה שלא כמהרי"ל אלא במוקצה וכדו' שהדיור בו חשוב פחות מחצר. ורובי יעקב מליסא שהסכים עמו אינו בעל הדה"ח, שהרי בדה"ח איתא שפנימי עדיף על כל היכר, אלא הוא חתן אחותו כדאיתא התם. והנה לכאורה נחלקו בזה במס' מזוזה (ב"ו) לענין פתח שבין הבית לאכסדרה [רומייתא] פנימית, ועבמש"כ בפל"ז ס"ק סא וס"ק עו.

(יד) גידה"ק (רפ"ז), מק"מ (רפ"כ), שואל ומשיב (תליתאה ח"ב קסו) עיי"ש, ערוה"ש (רפ"ח) והסכים עמו באגרו"מ (י"ד ח"ד מג, ג. ובח"א קעו), וכ"נ בפת"ש (רפ"ד) וכן פסק למעשה במנח"י (ח"א פט) והביא כן בשם תשובה מאהבה (ח"א סא) ומנחת פיתים (רפ"ג). וכ"כ בשאלת יעב"ץ (סי' ע) אך שוב נסתפק בזה ועשה ב' מזוזות. וכ"כ בקונה"מ (רפ"כ, כה) בשם הרבה אחרונים. וכן נהג למעשה הגר"י קנייבסקי (אורחות רבנו ח"ג מזוזה טו) וגדר הדבר דהוי כפנימי וכדיתבאר בסקט"ז. וכן עולה לפמש"כ בהבנת הש"ך בסקכ"א.

(טו) במהרי"ל (תשו' צד) מבואר שהיכ"צ עדיף על עיקר דרך הכניסה, דעיי"ש בשואל שהסתפק בפתח שבין הבית החורף לחדר קטן, האם אזלינן בחדר היכ"צ, או שיקבע לימין החדר הקטן, לפי שעיקר עשייתו הוא למעבר מהבית חורף אל החדר הגדול. והמהרי"ל הכריע דאזלינן בחדר היכ"צ. גם ממש"כ להלן מבואר שעיקר דרך ההילוך היה מבית החורף לחדר הגדול, דעיי"ש שדן לפטור את הפתח שבין החדר הגדול לחצר, משום שהוא רגיל פחות, מהפתח שבין החדר קטן לחדר גדול. [ואין לומר שהיה שם עוד פתח לחדר הגדול, דעיי"ש דהוי רק חד כנגד חד]. ויש לזה מקום בסברא די"ל דהקובע את שם הפתח, אינו אופן השימוש בפועל עתה, אלא להיכן הפתח ראוי לשמש יותר מחמת צורתו. ולפי"ז צ"ל דהא דנקטו בגמ' בפתח בין בני גברי לבי נשי, הוא משום דעל אף שעיקר דרך ההילוך הוא מרה"ר לבי גברי ומשם לבי נשי, אפ"ה אזלינן בחדר הכי"צ, וכמש"כ בס'

יד. עיקר בדיוור - אף כאשר שני החדרים משמשים לדיוור, אם אחד מהם משמש לדיוור עיקרי יותר, י"א שקובע לימין אותו חדר^(ט), אף נגד היכר ציר^(כ). אך דעת רוב הפוסקים שהיכר ציר עדיף^(כא).

(כא) מהרי"ל (תשו' צד) לענין פתח שבין בית לחצר שיש לה פתח נוסף מרה"ר. וכ"כ לענין פתח חדר אמצעי שבין בית החורף לחדר (הו"ד בב"י רפט ובט"ו סק"ד). והנה כבר תמהו האחרונים מאד, שהב"י הביא גם את דברי המהרי"ל שפתח שבין בית לחצר תלוי בהיכ"צ, וגם את מש"כ המרדכי שפתח שבין בית ועליה לא אזלינן בחדר היכר ציר, אלא קובע לימין המקום שעיקר תשמישו ומוצאו ומבואו מבית לשם, דלכאורה כוונתו דאזלינן בחדר עיקר בתשמיש כנגד היכר ציר.

כמו"כ תמה החיד"א (ביוסף אומץ סי' כט) ועוד אחרונים איך סתם הש"ך (שם) כלכוש שפתח שבין הבית לבית החורף קובע לימין בית החורף, ולא הזכיר שדבריו דלא כמהרי"ל שהובא בב"י. ומכח קושיא זו הכריח החיד"א שאין כונת הש"ך לעיקר בתשמיש אלא לעיקר בהילוך. וכן נקט הגר"א טיקטין (בעמח"ס פתח הבית, אב"ד גלוגא) הובא בבית מאיר ע"ש, וכ"ה בערוה"ש (רפט, ח) אגרו"מ (יו"ד ח"ד מגד) בנין ציון (סי' צט) וגידה"ק (רפט, ז). והיינו דהמהרי"ל מירי כשהיכ"צ צריך להכריע אם הפתח עשוי לכניסה מרה"ר לבית דרך החצר, או מתוך הבית לחצר, אך הלבוש דמיירי בפתח שבין החדר לבית החורף, שברוב השנה היה הדיוור בבית החורף (דבמזרח אירופה רוב השנה היה קר) והחדר שימש בעיקר כמעבר מהחוץ לבית החורף, (ולא היו נכנסים ישירות מרה"ר לבית החורף כדי שהקור לא יכנס) וזה כוונתו שעיקר השימוש בבית החורף, היינו שאז שימש הבית למעבר מרה"ר אל בית החורף. וכן משמע ממש"כ המרדכי שמוצאו ומבואו מבית לשם, ומש"כ תשמישו היינו תשמיש הפתח לכניסה. אלא דעבמש"כ בסקט"ו שלדעת המהרי"ל היכ"צ עדיף אף מעיקר בהילוך, וא"כ דברי הש"ך בלא"ה אינם כדברי המהרי"ל, ומ"מ אין סתירה מזה שהביא הב"י גם את המרדכי וגם את המהרי"ל.

ואולי זוהי גם כונת הרה"ח, דדבריו סותרים זל"ז, דבתח"ד כתב דקובע מימין הנכנס מהחדר [החיצוני] שהוא העיקרי, לחדרים האמצעים, ובסו"ד כתב שקובע לימין הנכנס לבית החורף שהוא העיקרי. ולמשיג ש'עיקר התשמיש היינו עיקר דרך ההילוך, ולכן קובע לימין הנכנס מהבית לבית החורף, ומאותו טעם קובע לימין הנכנס מהחדרים החיצוניים לאמצעיים, דכיון שהחדר האמצעי משמש את החדר החיצוני, מסתמא עיקר ההילוך הוא מהחיצוני לפנימי וחוזר חלילה. אלא שעדיין צ"ב, דבתח"ד כתב שקובע לימין החדרים

סתום. ויש לזה קצת משמעות גם ממש"כ הבית מאיר שכיון שלא מלאו ליבו לחלוק על המהרי"ל לענין פתח שבין בית לחצר, אך בפתח שבין הבית למוקצה, היה מורה לקבוע לימין החוזר לבית. ומשמע שם שדוקא מוקצה שהוא במקום שאינו מקורה ונקרא 'חוץ', אך פתח שבין בית למוקצה מקורה דהיינו מחסן היה מורה לקבוע לימין הנכנס למחסן. ואין לומר שמחסן נחשב עיקר בדיוור כיון שהחפצים שוהים בו תדיר, דאי"ז מסתבר, וכ"ש לפמש"כ בפל"ד סעיף ט שעיקר חיוב בית אוצר הוא מחמת כניסת הגברא.

(יח) כ"מ באשכול שכתב ואוצר שפתוח לבית צריך מוזוה בין באותו פתח ובין בכל פתח שיש לו, דתניא וכו' אוצרות וכו'. ומבואר שבפתח שבין הבית לאוצר חייב לקבוע לצד האוצר, ולא לצד הבית.

וכ"מ ברמ"א (רפו, יח) שכתב שפתח שבין בית למרתף חייב במוזוה, והפתח שבין רה"ר למרתף שאינו רגיל פטור. ומשמע שהאינו רגיל רק גורם פטור בפתח החיצון, אך הפתח האמצעי חייב אף כשאינו רגיל, ואם קובע לימין הבית, היה צ"ל פטור כשאינו רגיל. והנה אי נימא שעיקר בדיוור עדיף מעיקר בהילוך, א"כ בפתח שבין הבית למחסן קובע תמיד לימין הבית שהוא עיקר בדיוור, אך כשהפתח החיצון של המרתף אינו רגיל, ונידון כאילו אינו פתוח לחוץ (כעין שכתב היעב"ץ בתשו' ע), יש לקבוע לימין הנכנס מהבית למרתף כיון שהוא כעין פנימי. ומזה שלא כתב הרמ"א שיש לקבוע בימין הנכנס מהבית למרתף, משמע שלעולם קובעה לימין הנכנס מהבית למרתף, כיון שעיקר דרך ההילוך עדיף מעיקר בדיוור.

ועוד דע"ש בש"ך שגדר הפטור הוא משום שהפתח הרגיל מבטל את השאינו רגיל. ואי נימא שכוונת הרמ"א לקבוע לימין הנכנס לבית, לכאורה כיון שהפתח האמצעי מתייחס לבית אין סברא שיבטל את הפתח החיצון של המחסן שמתייחס רק למחסן. ויל"ד.

(יט) ובאגרו"מ (שם) כתב שאין כל מעלה לעיקר בדיוור, אף כשאינו נגד היכר אחר. אלא שהרבה פעמים עיקר דרך ההילוך הוא אל החדר שהוא עיקרי בתשמיש. ומהו עיקר בדיוור נתבאר מסעיף כה.

(כ) בית מאיר בהכנת המרדכי. חיי"א (טו, יח), קיצושו"ע (יא, ד), דה"ח בכונת הלבוש שהובא בש"ך (רפט, ו) [ועבמש"כ בהערה הבאה], דלא כט"ו וב"י בשם המהרי"ל, וכ"כ בדע"ק (רפט, יא-יב). אלא שיש שם סתירה בין המהדורות).

המזווה. דאף אם רוב תשמישין יהיו בהחצר - ואף במקומות החמים שגם ישנים ברוב הלילות בחצר - ובהבית משתמשים רק בענייני הצנע שא"א לעשותם בחצר ובימי גשמים, שנמי הוי קביעות המזווה בימן הכניסה מחצר להבית. שכמו כן הוא בפתחא שבין חדר לחדר, שצריך לקבוע בימן דרוב הכניסות לשם ולא לימן פתח הכניסה להחדר שמשמשים בו יותר, כיוון שגם פתחים שבפנים הבית נמי הם בכלל הקרא דדרך ביאתך, ולא אזלינן בתר חשיבות החדר בזה שמשמשים בו יותר. והוא נמי דלא כדסובר הדעת קדושים שם (ס"ק י"א). דבליכא היכר ציר הוא סובר דיש למיזל בתר רוב ההליכות וכפי עיקריות חדר אחד נגד שאצלו, דבסתם יש לתלות שהם (רוב ההליכות ועיקריות החדר) בסגנון אחד, ואם מתנגדים - נוטה לו שמכריע עיקריות החדר. אלא י"ל שרוב ההליכות הוא מכריע. וגם אף כשאיכא היכר ציר אינו כלום, ובין באיכא היכר ציר בין בליכא צריך לקבוע המזווה כפי רוב ההליכות, דבשני הדברים לא מסתבר כלל כהדעת קדושים.

ובכלל לא מוכן מנא ליה להדעת קדושים שחשיבות הבית והחדר שייך להכריע בקביעות המזווה. וכי עצם חיוב מזווה הוא משום חשיבותא דבתים נגד הרחובות ומקומות שאינן מקורות, הא גם שערי עירות ומדינות נמי חייבין במזווה, כדאיתא ביומא דף י"א ע"א דשערים העשוין לכניסה ויציאה בכל מקום שהם חייבין. וא"כ לא שייך כלל להחשיב לעניין מזווה מצד מעלת הבית והחדר שהוא מצד ריבוי תשמישין ונחיצות תשמישין, אלא רק מצד הכניסות והיציאות דרך השערים. ורק כשא"א לידע מספר הכניסות, שייך לילך בתר עיקריות החדר מצד תשמישין, והוא משום שיש לתלות שלשם הוא גם רוב הכניסות. אבל כשרוב הכניסות הוא מחדר אחד לחדר אחר יש לקבוע מזווה בימן כניסה זו, אף שהוא לימן דכניסה לחדר האחר דמעוטה תשמישתו, וגם כאשר לא חשובה תשמישתו נגד חדר האחר שמשם הוה רוב כניסות. וכן יש לעשות למעשה אף שהוא שלא כהדעת קדושים, ס"ק י"ח (שכ' ולע"ד רוב כניסה בהילוך דרך פתח זו מהני טפי מרוב תשמישים פנימיים), ושיטת הדעת קדושים בג' דברים אלו צע"ג.

ופשוט לע"ד שכוונת הש"ך בשם העט"ו, שהוא הלבוש, במש"כ (בס"ק ר') ופתח שנכנסים בו מן הבית לבית החורף שלנו שצריך לקבוע בימן הכניסה שנכנסין מן הבית לבית החורף דעיקר תשמיש שלנו הוא בבתי החורף שלנו, הוא לא מצד התשמיש אלא משום שלכן ברור שרוב הכניסות הוא ליכנס לבית החורף ולא משום דזה שעיקר תשמיש בבית החורף עושה להחשיב אף מיעוט כניסות לשם דרך ביאתך מצד התשמיש דהיה ודאי מזכיר זה לחידוש, אלא ברור שהוא משום רוב הכניסות לשם וכל החידוש הוא דלא משגחינן בהיכר

אין לחלק בין פתח אחד לשני פתחים [אך שיש לדון כשנעשו שני הפתחים חדא לכניסה וחדא ליציאה, אם מעיל קביעות זה לקבוע המזווה בהפתח שנעשה ליציאה בימן היציאה, או שאף באופן זה אין לחלק, או שפתח כזה שנעשה רק ליציאה פטורה ממזווה, וצ"ע לדינא (ע"ע בזה באגרות י"ד ח"א סי' קפ"א, ד"ה הגה בדבר קושיית ואלך)]. אבל בפתח זה דבין בי גברי לבי נשי ששייך להיות בכל אחד מהם רק יציאה אל האחר בלא כניסה מהאחר אלי, אולי אינו בכלל דרך ביאתך שבקרא וניזיל בתר היכר ציר דווקא, ולא היה רש"י צריך לצייר מציאות גברי אדריני בני גברי. מ"מ אינו סובר רש"י חילוק זה, משום דהקרא קאי על כל הפתחים - לא רק על הפתחים שבאין מבחוץ להבית, שא"כ קאי דרך ביאתך גם על פתחים שבתוך הבית, שג"כ ניזיל בהם בתר דרך ביאתך שהוא בימן הכניסה, אף שליכא הכרח.

לכן פשיטא לרש"י דהפתח שבין בי גברי לבי נשי, כשהתשמיש החדרים והכניסות דפתח זו הם הרוב לכניסה לבי גברי - לא משגחינן בהיכר ציר. והוכרח לפרש דאירי דלבי גברי איכא הילוך אנשים המחזרין לביתו, ומאחר שנמצאו הרבה אינשי שבאין לביתו איכא הרבה צרכים לבקש מהאשה ליתן להם, שבשביל זה נכנסין האנשים - או בעה"ב עבורם - להאשה, ואיכא הרבה כניסות מבי גברי לבי נשי, שאפשר שהושוו מספר הכניסות ע"ז מבי גברי לבי נשי, שלכן אזלינן אחר היכר ציר. וא"כ נמצא שלרש"י רוב הכניסות עדיף מהיכר ציר. והוא דלא כדסובר הדעת קדושים, אלא אף כשאיכא היכר ציר אזלינן בתר רוב הכניסות, דזה עדיף מהיכר ציר. וכפשטות לשון המרדכי בשם הר"י שהביא הב"י בסיומן רפ"ט (ו"ל בד"ה ומ"ש שאם לא קבע, דוקא בין גברי לנשי ששניהם עיקר ושניהם פתוחים לר"ה אבל מבית לחדר או לעלייה שעיקר תשמישו ומוצאו ומובאו בבית לשם לא אזלינן בתר היכר ציר אלא יניחנו בחדר דלצרכו הוא עשוי ולהכי נקט מבית גברי לנשי), וכהש"ך בשם העט"ו בסק"ז (ו"ל ופתח שנכנסים בו מן הבית לבית החורף שלנו נ"ל שעושין המזווה בימן הכניסה שנכנסין שם מן הבית לבית החורף דעיקר תשמיש שלנו הוא בבתי החורף שלנו ולא משגחינן בהו בהיכר ציר כלל, דבין הציר היא מבחוץ בין היא מבפנים עושין המזווה בימן הכניסה).

ד. כפתח שבין חדרים פנימיים אזלינן דווקא בתר רוב הליכות

ואחרי שנתבאר דעניין היכר ציר שלא נאמר במקום שיש רוב כניסות, שאז אזלינן בתרייהו גם בפתחים פנימיים שבבתים, מטעם דאף על פתחים שבבתים נאמר כיתך דרך ביאתך, דהוא כהא דפתחא שבין בי גברי לבי נשי, והוא ממילא ברור דדינו הוא כפתח שנכנסין מחוץ הבית להבית - שגם שאר עניינים אין משנים קביעות

ציר שזה הזכיר, ובודאי א"א לומר שייסבור שהוא פשוט למיזל בתר התשמיש כשהוא נגד רוב כניסות היפוך פשטות דרך ביאתך שילפינן מהקרא, ואם היה לו איזה טעם שהתשמיש הוא עיקר לענין קביעות המזוזה הי"ל למינקט זה לחידוש וליתן טעם לזה.

ותמיהני על גידולי הקדש (אות ז') שסובר דיש למיזל בתר רוב כניסות, שכתב דהוא דלא כדחידש הלבוש שבתר עיקר תשמיש אזלינן - ואיני רואה חידוש זה בש"ך בשם הלבוש. הא כיוון שסובר הגידולי הקדש שהוא חידוש, איך מפרש כן בלבוש שהזכיר שמחדש רק שאין הולכין בתר היכר ציר, ולא מסיק ולא משגחינן גם על רוב כניסות. הרי מוכרחין לומר דלא איירי כלל כשאיכא חילוק בין עיקר תשמיש לרוב כניסות, אלא שמסתמא כיוון שעיקר התשמישין הם בבית החורף - גם רוב הכניסות לשם כדכתבתי, והוא ברור לע"ד בכוונת הלבוש, וכן הא סובר גם הש"ך.

ולכן לדינא כשליכא למידע, יש לתלות שרוב כניסות הוא להחדר שעיקר התשמישין שם. וכשידוע שאף שעיקר תשמישין הוא בחדר הצפוני מ"מ רוב כניסות הוא לחדר הדרומי, צריך לקבוע המזוזה בימין הכניסה לחדר הדרומי כגידולי הקדש. וגם הש"ך בשם הלבוש מסתבר שסובר כן. והוא מוכרח גם מלמוד הקרא ביתך דרך ביאתך, וכדכתבתי שמוכרח כן לרש"י. ולפ"מ שהביא כתר"ה מפרש כן ספר תשובה מאהבה (חלק א' סי' ס"א) דברי הש"ך בשם הלבוש, הרי איכא סיוע ממנו לזה. אבל מש"כ כתר"ה שגידולי הקדש נמי כתב כן, הנה הגידולי הקדש ומקדש מעט סברי לדינא בעצמן כן (שאזלינן בתר רוב כניסות) אבל בדעת הש"ך בשם הלבוש סוברין שאזלינן בתר עיקר התשמיש, כדסובר הדעת קדושים.

ה. בית שיש לו שתי כניסות מרשות הרכיב, אחת כניסה ראשית שמשתמשים בה רק בשבתות ויו"ט, והאחרת צדדית שמשתמשים בה בימי החול

ובדבר הבית שיש פתח ראשי מהרחוב להבית, אבל משם אין נכנסין להבית אלא בשבתות ויו"ט וכשיזדמן יום חול כשהוא יום שמחה לבעה"ב. אבל בימי החול אין נכנסין דרך שם אלא דרך פתח למקום המעלות, ומשם נכנסים להפרוודור שמשם איכא פתחים לכל חדרי הבית וגם פתח להחדר שיש לו פתח הראשי מהרחוב. ונמצא שרוב כניסות האינשי, וגם רוב הכניסות מאנשי הבית, הם מפתח הנכנס למקום המעלות ומשם להפרוודור שבאים משם לכל חדרי הבית ע"י הפתחים שיש לכל חדר וחדר.

ודאי רוב הכניסות - שהם בימי החול - הם דרך פתח השני להבית, וצריך לקבוע מזווחות שבכל חדר וחדר בצד ימין מכניסה דפתח שיש מהפרוודור לכל חדר וחדר.

וכן בפתחים שיש מחדר לחדר צריך לקבוע לפי הכניסה כשבאים מהרחוב דרך פתח השני - שהוא לכניסות דכל יום. אבל בהפתח שיש מהחדר שאיכא שם פתח הראשי מהרחוב לשאר חדרי הבית, צריך לידע - דאם מצד חשיבות חדר ההוא אין משתמשין שם בימי החול אלא בשבתות ויו"ט וימי שמחה שמזדמנים, שאז הוא עיקר הכניסה דרך פתח הראשי, שממילא גם קביעת המזוזה להחדר ההוא הוא לפי הכניסה מפתח הראשי, שהרי תמיד כשמשתמשים בו נכנסים אליו מן הרחוב. ואם יש גם תשמישין בחול בחדר ההוא, שא"כ לפעמים כשמשתמשין בו באין לשם דרך הפתח שממנו לחדרי הבית, צריך לקבוע גם לפתח ההוא בצד ימין הכניסה מחדרי הבית לחדר ההוא, וכל זה פשוט וברור בעה"י.

והנני ידו מוקיר

משה פיינשטיין

סימן מד

בענין נטילת מזווחות החביבות עליו כשיוצא מדירתו, ובענין אבדה שנמצאה בבית שהיתה דרה שם אשה שנפטרה ויש לה יורשים

בע"ה ט"ז מנ"א תשמ"א.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם כש"ת מוהר"ר משה מרגולין שליט"א.

א. יוצא מדירתו ורוצה ליטול המזווחות משום שחביבות עליו ביותר

הנה בדבר המזווחות שבדירתו אשר יוצא ממנה שחביבות עליו מאד, באשר שסופר מומחה כתבן למענו ביחוד ועתה פסק סופר ההוא מלכתוב ולא יוכל להשיג שוב מזווחות כאלו. וגם אית לו חביבות בעצם למזווחות אלו שכתבן חתנו נ"י שמכירו לירא שמים, וכתבן רק לשם קיום המצווה דכתר"ה, שיתרון זה לא שייך לאחרני.

הנה מש"כ כתר"ה דדמי לזה להא דאיתא בפתחי תשובה סימן רצ"א סק"ז בשם ספר ברכי יוסף, דאם הוא מקום שאינו מוצא מזווחות לבית שהוא רוצה ליכנס עתה שם, יש לסמוך על רב האי גאון ורב אחא דסברי דאם קבעה מיד בבית האחר מותר, לא מסתבר. דהא אף כתר"ה אף שחביבין לו מזווחות אלו, מ"מ הא ודאי יודה שגם במזווחות אחרות של סופר אחר שהוא בחזקת כשרות יצא ידי חיוב מזוזה שעליו, ושייך לדמות זה רק למזווחות שהן יותר מהודרין, נגד סתם מזווחות שהם בחזקת כשרות (ע"י דעת קדושים ליו"ד סי' רצ"א סעיף ב' סק"א

ה קבעה בכזוזה בעודה תלושה וכו'. נפרק הקומץ (ג): מנה הממד לה מלק של קיים מותך שפופרת ומניסה אמר רב אבה ברביה דרבא (א) לא שנה אלא שהעמיד ולנסוף מתן והיה אצל מתן והיה ולבסוף העמיד פסולה מעשה ולא מן העשוי ופירש רש"י מלק של קיים שלא מלא מוחת עין ועשה גורם פחה של קיים: מלק. מזוזה: כתב רבינו ירוחם (סס) דת שקבע מזוזה בספין ואחר כך קבע הספין לא יאל יד חונת מזוזה כי זהו מעשה ולא מן העשוי כך פשוט נהקומץ מפירוש רש"י (ג) ד"ה מלי על ההיא דרש גלותא נהא דחא והקשו עליו בעלי המוספות (סס ד"ה מלי) וכתבו דכשרה עכ"ל. ואין דבריו נכונים דמתולס לא עלה על דעת בעלי המוספות ולא על דעת שוס אדם להכשיר דהא נהדלא פסיל רב אבה ברביה דרבא ורבינו ירוחם עלמו כמעט שס (קפ רש ע"א) לטן ולא נחלקו המוספות על רש"י כההיא דרש גלותא כנה דימא אלא לענין הפירוש לא לענין הדין מ:)

ה קבעה בכזוזה בעודה תלושה וכו'. נפרק הקומץ (ג): מנה הממד לה מלק של קיים מותך שפופרת ומניסה אמר רב אבה ברביה דרבא (א) לא שנה אלא שהעמיד ולנסוף מתן והיה אצל מתן והיה ולבסוף העמיד פסולה מעשה ולא מן העשוי ופירש רש"י מלק של קיים שלא מלא מוחת עין ועשה גורם פחה של קיים: מלק. מזוזה: כתב רבינו ירוחם (סס) דת שקבע מזוזה בספין ואחר כך קבע הספין לא יאל יד חונת מזוזה כי זהו מעשה ולא מן העשוי כך פשוט נהקומץ מפירוש רש"י (ג) ד"ה מלי על ההיא דרש גלותא נהא דחא והקשו עליו בעלי המוספות (סס ד"ה מלי) וכתבו דכשרה עכ"ל. ואין דבריו נכונים דמתולס לא עלה על דעת בעלי המוספות ולא על דעת שוס אדם להכשיר דהא נהדלא פסיל רב אבה ברביה דרבא ורבינו ירוחם עלמו כמעט שס (קפ רש ע"א) לטן ולא נחלקו המוספות על רש"י כההיא דרש גלותא כנה דימא אלא לענין הפירוש לא לענין הדין מ:)

לצד הבית. ורבינו תם פירש שפסולה בזקיפה והיינו פירושא דנגר אלא צריך להשכיבה ארכה לרוחב מזוזת הפתח (יב) ויכוין שיהא שיטה אחרונה שבה על הארץ לצד רשות הרבים ושיטה ראשונה שבה שמע לצד הבית לפנים. והמדקדקין יוצאין ידי שניהם וקובעין חציה בזקיפה וחציה בשכיבה כנו"ן כפופה כזה לן. ואדוני אבי הרא"ש ז"ל כתב (יג) ונהיגי עלמא כפירוש רש"י: ה קבעה במזוזה (יג) בעודה תלושה ואחר כך חברה לפתח (יד) פסולה:

רצ א ספר תורה או תפילין שבלו אין עושים מהם מזוזה (ה) ולא כותבין אותה על גליונים של ספר תורה (א) שבלו אין עושים מהם מזוזה לפי שאין מורדין סקדושה חבורה וכו'. נרימא נפרק הקומץ (ממנום ג): ומ"ש ולא כותבין אותה על גליונים של ספר תורה. כן כמנ הרמב"ם (מזוזה פ"ה ה"ב):

סימן רצ

פרטי דמי דינים המבוארים בזה הסימן

(א) אין עושין מזוזה בספר תורה או תפילין שבלו ואין כותבין אותה על גליוני ספר תורה:

א ספר תורה או תפילין שבלו אין עושים מהם מזוזה (ה) ולא כותבין אותה על גליונים של ספר תורה (א)

שלמטה אי נמי פרשת והיה אם שמוע נחלת עמוד והוסף שמוע עליון שלמטה וכו' המוספות לשם ד"ה דילמא להשלים. פירוש אן דהא דהאי למאי דמורדין אפילו הפרשה פלמה שכתובה בספר תורה שרי לפשות ממנה מזוזה כל שכן לכתוב על הגליון אצל השמא דאשמועינן דאין מורדין אפילו לכתוב על הגליון נמי הריא הורדה ואסור:

השמא דאשמועינן דאין מורדין אפילו לכתוב על הגליון נמי הריא הורדה ואסור:

דרכי משה

מאחר שגם בראשונה עומד לגניזה אך אם אפשר להמתין עד שימצאו גווילים או קלף אף על פי שהספר מגויל מותר ולא ידענא איסור לתקן עם קלף מבחרין על ספר תורה של גוויל ואם כן אם אפשר לתקנה ככה"ג ספר תורה זו בקדושתה קיימא ולא עומדת לגניזה ולא נקרא ספר תורה שבלה וגם גליונותיה בקדושתן קייסין ואין ראוי לחתכם ולגנז המותר וסברת הסופר שאומר שזו הדור לה להקל משאה נראה לי דיש איסור בדבר וראייה כו' אמנם אם היה

רצ (א) כתב מוהר"ם פארו"ה סימן פ"ד על הספר תורה אם תתייבש שלא תוכל למצוא שום תיקון באופן אחר כי אם לחתוך הגליונות לתקן בו או ודאי היה נראה דשרי כיון שהיא בלתי מתוקנת היא עומדת לגניזה אם כן פשיטא יותר טוב הוא לחתוך הגליונות ולתקן הספר תורה ולגנוז מותר הגליונות מאשר יגנוז כל הספר ודומה להא דאמרינן ספר תורה שבלה אין עושין ממנה מזוזה לפי שאין מורדין כו' הא אם מורדין עושין והמותר על כרחך יגנוז

פרישה

שיקראנה ודו"ק. ועיין במדרי נהלות קטנט (דף ג"ד פ"ה) (פי' חקאמא ס פטיא וע"ג): (יג) ונהיגי ע"מא כפירוש רש"י. ולט טהגין כהמדקדקין, מרי ורבי (מהר"ל ע"מורו לעור) ורמ"א. אכל מניסין כאלכסון ולא כנו"ן כפופה. וכמנ במרומם הדשן סימן נ"ג דהעושין כן יעשו שמוע ללד פנים והארץ ללד מתן לקיים דברי רפט מס: (יג) בעודה תלושה. דלו אינה סינת ממזוזה: (יד) שפ"ה. דלפינן מליות דכמינ מעשה ולא מן העשוי נפסול לחן:

(יב) ויכוין שיהא שיטה אחרונה שבה על הארץ כו'. נא למרן מה מה שכתוב פירושלמי לרין [שיהא] שמוע שלה רואה אם הפתח שמשמע שיהא סינת שמוע רואה אם הפתח דהיינו שיהא שמוע נאריחא דין מזוזה למזוזה ולא ללד הפנים ולפירוש רש"י אחי שפיר אכל לפירוש רבינו מס אי אפשר לפרש הכי דאם כן למה אמר שיהא שמוע כלפי מתן ה"ל לומר ססה שורה ראשונה או פסוק ראשון יהא כלפי מתן. ועוד קשה למאי נפקא מינה לרין שיהא כלפי מתן בשלמא לפירוש רש"י לרין שיקבענה כך כדי שיוכל לקרות נבאלמו לבס דרך הפתח אכל לרבינו מס שיהא משוכב אי אפשר לקרות משוכב אם כן מאי נפקא מינה יהיה שמוע ללד מתן או ללד פנים לכך אמר שלפירוש רבינו מס נא לומר שיכוין שיהא שיטה אחרונה שבה על הארץ כו' ואין הטעם משום

חדושי הגהות

רפט (א) לא שט אלא:

הגהות והערות

סימן יא אות ש. וז"ל היראים סימן ת. העשוי פירוש וכתבתם על מזוזות ולא שכבר כתוב ומנוח: לטן ופ"י, וכבר כתבתי בדומה לזה מפירוש רש"י: מן וראה ברין זה לעיל בבית יוסף סימן רפו ד"ה בית שאינו מקורה ולא ע"א:

ובכהנ"מ פסק דיש לקבוע באלכסון לקיים גם דברי ר"ח צריך לשום באלכסון וכו'. ובדרכי משה הקצר הנדפס הנוסח כמו שהגיה באורח מישור עיי"ש: לון בכתב יד פארו"ה איתא הצורה כזה. בכתב יד לוונון ובדפוס קדמון איתא הצורה כזה: לון בגמרא לפינו, רב אחא בריה דרבא: לחן כן פירש רש"י שם. ולענין ציצית איתא כן במנחות מ ע"ב והתורה אמרה חעשה ולא מן העשוי. וראה דברי חמודות הלכות מזוזה

רצ א נראה שמתייחס כזה לרבי הטור וז"ל כותבין אותה על גליונים. וראה פרישה אות א:

ד וכיצד קובעה יסמר אותה במסמרים במזוזת הפתח וכו'. ו שאם העמיק לה טפח פסולה. מימרא נפרק הקומץ (לג):
 ומ"ש תלאה במקל וכו' פסולה. מימרא ונרייתא שם (לג): כן מהך דמקוף פרק השואל (כ"מ קא): דקאמר תלמודא גבי שוכר בית
 ו עשאה כמין נגר פסולה. נפרק הקומץ (לג) מימרא דרב ממנרו דמקום מזוזה כיון שאין בו מעשה אומן השוכר עושהו שהרי
 יהודה אמר רב ופרך עלה והא

כי אחא רב יתכן נר יוסף אמר כולו מזוזהא דבי רבי כמין נגר הוו
 עבדן לא קשיא הא דעבדא כסיכתא הא דעבדא לאסתירא ופירש רש"י
 עשאה כמין נגר. שקבעה ותחבה בסף כנגד שמוציא הנגרים כותל:
 פסולה. דמזוזה לתמה באורך בסף נגר קב"ל: אסתירא. היינו מקום
 חיטור השוק והרגל ומעומד הוא כשרה: עבדא כסיכתא. נגר של
 אסתירא כי היכי דמקום חיטור השוק והרגל הוה השוק זקוף
 מלמעלה והרגל שוכן כוה כך הניחה למזוזה כשרה הו"ל וראשה
 אחד זקוף: ודהתוספות (ד"ה הא) והרא"ש (סי' ט) כתבו שרבינו
 חס כג הקשה על פירוש רש"י דמעומד לאו כבוד הוא וקדושת חמור
 קרי ליה בהמוכר פירות (כ"ג קא): וספר תורה ולוחות שנארו שוכפין
 היו ולא עומדין כדן ולא ולמד ממנהגו של עולם כשספר תורה
 מעומד כל הקהל עומדין וכששליח יצטר משכיבו הכל יושפין ופירש
 רבינו חס כסיכתא מעומד כחדות המשכן שקבעוה בארץ פסולה
 כאסתירא [ה]נתון בשוק לרחבו בלעז קב"ל: כשרה ומיהו נפרק
 מנות תלינה (ינמות קג) דאמר האי אסתירא עד ארעא נחית על
 כרסן היינו ע"ס היורד מן השוק עד הרגל ולא קב"ל: כה) והא
 דאמרין בירושלמי פרק בתרא דמגילה (ה"ג) זריך שיהא שמע שלה
 רואה פני הפתח לפירוש רש"י כשגוללה מאחד כלפי שמע מכוון
 כשמעמדה שיהא שמע לצד אור הפתח ולא לצד פנים ולפירוש רבינו
 חס הופך שטה אחרונה לצד רשות הרבים וראשונה לצד פנים כדי
 שתהא שטה שמע לצד אור הפתח לפנים כך כתב הרא"ש. והתוספות
 כתבו כלשון הזה ומהא דאמרין בירושלמי פרק בתרא דמגילה זריך
 שיהא שמע שלה רואה את הפתח אין ראיה לפירוש רש"י כו
 דלפירוש רבינו חס יש ליישב כגון דשטה אחרונה לצד רשות הרבים
 וראשונה לצד הדלת והופך שמע לצד אור הפתח:

ה החור שבסף שציר הדלת סובב בו ומעמיד שם
 הדלת הוא הבית וברך ימין כשנכנסין בו קובע
 אותה ולא דרך ימין כשיוצאין ממנו: ד וכיצד
 קובעה יסמר אותה במסמרים במזוזת הפתח או
 יחפור בה חפירה ויקבענה בה. ובלבד שלא
 יעמיק לחפור טפח בעומק המזוזה שאם העמיק
 לה טפח פסולה. תלאה במקל במקומה ולא
 קבעה פסולה: ו עשאה כמין נגר פסולה

על שם רבינו שמשון מטואר המירון חה לשונו יש לומר יכניסנו בחלל
 הקנה ויקבענה כותל ואין זריך אומן עכ"ל נראה דר"ל דיכניסנו
 בחלל הקנה אורך הקנה כאורך מזוזה שנכתב כמנהג כל ישראל ואמר
 כן יקבענה בעץ או באבן שהדלת שוקף עליו דאף הוא קרוי מזוזה
 דהיינו יסמר אותה בעץ או באבן במסמרים וזהו שאמר ויקבענה
 ככותל כלומר במזוזת העץ או האבן שהיא כותל: אב"ד התוספות
 נפרק השואל (קב ד"ה עובתא) כתבו וז"ל בגובתא דקניא מכלן נראה
 כמו שפירש רש"י במנחות יט] שמיניח המזוזה מעומד לכך זריך
 גובתא דקניא שלא תפול אלל לפירוש רבינו חס שמיניח אותה מיושב
 כמו ספר תורה מונח בארון ולא מעומד ובמנחות נמי עשאה כמין
 נגר פסולה היינו מעומד וכו' ואם כן גובתא דקניא למה לי ויש
 לומר שלא תכלה מלחלוחית הכותל עכ"ל וזריך לבאר דהתוספות היו
 חופסים בפשיטות דלא תלי ממש קאמר מדקאמר שמואל נפרק
 הקומץ תלאה במקל פסולה אלא הכי קאמר דמעמיד גובתא דקניא
 ארוכה כגובה הפתח כמוך הפתח מן הקורה עד הקרקע ונתון
 המזוזה שנכתב כמוך אורו הקנה א"כ מכלן נראה שמיניח המזוזה
 מעומד לכך זריך גובתא דקניא שלא תפול כלומר אלל אם היה קובע
 דף קטן אורכו לרוחב מזוזה והיה מעמיד המזוזה שנכתב על
 הדף בלא גובתא דקניא היה אפשר שתפול אלל בגובתא דקניא
 כדפרישית הכי היא קבעה דקניא מעומד וליכא למיחש לנפילה אלל
 לפירוש רבינו חס שמיניח אותה מיושב כו' קשה אם כן גובתא דקניא
 למה לי יניח המזוזה שנכתב כמו שהיא בלא גובתא דקניא על הדף
 לא יפול ומירנו שלא תכלה מלחלוחית הכותל. כנ"ל לפרש דבור

הקטן כדאמרן ויניחה מיושב כמו ספר תורה מונח בארון ושוב ודאי לא
 זה הסתם בעיני הלומדים: והשתא לפ"ז מטואר דאין זריך לקובעו במסמרים זין
 לומר דלמזוזה מן המוצר כי היכי דלא יתי ליד זלוול על ידי נפילה
 עיקר אפילו נחשש רחוק ודו"ק. שוב מלאמי בירושלמי פרק בתרא דמגילה (ה"ג)
 והוא שסמרו אמר רבי יוסי והוא שייחדו לכן עכ"ל נראה דכן פירושו דוקא
 אינו מייחדה אלא לפי שעה אין זריך שיסמרו וז"ש לשם של בית מליון
 היו קובעין מזוזה לפי שעה ולא סמרו כו':

ח ומ"ש ובבבד ש"א יעמיק וכו'. שם (דף ל"ג) דרש רב יוסף בריה דרבא
 משום דכתיב בשערין פירוש מקום סגירת השער כאן וכל שהיא עמוקה
 כתב וז"ל העמיק לה טפח פסולה כלומר והוה ליה תעשה ולא מן העשוי
 עכ"ל ונראה לי דטעות סופר הוא:
 ט תלאה במקל במקומה פסולה. שם מימרא דשמואל ונרייתא (סוף דף ל"ג)
 בשערין משמע שתקבענה בשערין והרי לא קבעה שתהא נחה
 אלא תפולה שאלין זו קבעה עכ"ל:
 י עשאה כמין נגר פסולה. מימרא דרב יהודה אמר רב (שם דף ל"ג):

הגהות והערות

יט] ענין זה מבואר בהמשך הסימן: כן עיין בשירי קרבן על
 הירושלמי שם: כאן וכן פירש רש"י מנחות סוף דף לב, בשערין כתיב
 דהיינו מקום סגירת השער: כב] בשיטה מקובצת לא גרס תיבות מ"ט
 בשערין בענין: כג] ראה ספר הישר חלק החידושים סימן תקיג:
 כד] בתוספות, כדמשמע בפרק קמא דבבא בתרא, יד ע"א:
 כה] ובספר הישר שם ז"ל ויש נגר שנותנין (אותן) [אותן] ברוחב הדלת
 ונועל בפנין החיצון שאין הדלת תלוי בו והוא עשוי כאיסתורא הנלועת
 קבילא והיא לרוחב השוק ועלה אמר רב פפא במצוות חליצה האי
 איסתורא עד ארעא נחית וכשעובדין מחפשט עד הארץ וכו' הוא הקבילא
 והיא האיסתורא וכו' ע"כ. וראה דברי חמודות סימן ט אות ה שהארץ
 כביאור שיטת רש"י: כו] ראה תפארת שמואל על הרא"ש שם
 אות א:

מזו. אף שרשאי לעטוף את המזווה לגמרי, י"א שאין לכסות את פתח הנקב, עד שלא יהיה ניכר שיש שם מזווה^(א).
 אך אם יש חשש לגנבים וכדו', יקבעה באופן שלא יהיה ניכר שיש שם מזווה, ונראה שיכרך^(ב).

שכתב השו"ע 'טוב שתהיה נראית', ולא הביא מהא דאמרו (מנחות לגב) כדי שיפגע בה, וע"כ שגם כשהמזווה בתוך נרתיק נחשב לפגיעה. וכ"כ היהק"ט שאף דראיה היא לעיכובא מ"מ סגי כשרואה את הנרתיק. וצ"ל שסברתו היא שרק נרתיק וכיוצ"ב שניכר שהוא כיסוי למה שבתוכו, הוא בטל למזווה, וחשיב שרואה את המזווה עצמה.

ולולי דבריו היה נראה דרק כשקובעה בגובה, פסולה משום שאינו פוגע בה, אך כיסוי אינו פוסל, כיון שהמזווה ראויה להיראות, וכל הראוי לפגיעה אין פגיעה מעכבת בו.

(לב) היד הקטנה (שם) העתיק (בפ"ג סי"ד) את דברי הט"ז (רפ"ד) שבמקום שיש גנבים יכסה באופן שלא יהיה ניכר שיש שם מזווה, וסיים שזה עדיף מאשר לבטל את המצוה לגמרי. ואף שלעיל כתב בפשיטות לפסול, צ"ל שדעתו לחלוק על הט"ז, ורק בשעת הדחק סמך עליו.

ולענ"ד אין דברי היהק"ט מכריעים כנגד הט"ז אף לענין ברכה, וכבר כתבנו לעיל שמדברי המרדכי אין סתירה לט"ז, די"ל דכל הראוי לפגיעה אין פגיעה מעכבת בו. וכ"פ במזו"ב (רפט"ח), ועי' גם בפרשה סדורה (סי' נט). ויש קצת ראיה לט"ז (מיומא יא,א) דכשבדקו את המזווה תפשו קסדור וכו', והיינו שהמלכות הקפידה שלא יקבעו שם מזווה, וע"כ שלא היה ניכר שיש שם מזווה, עד שהוציאוה לבדיקה. וכ"נ ממה שאמרו טלה עליה מלבן וכו' (מנחות לגב), ולא הזכירו שינקוב בה, ומה שדחה היהק"ט דמיירי שתלה עליה מלבן קצר, אין נראה כן כמש"נ בפ"ט סקמ"ה.

אמנם מהש"ך (רפ"ז), קצת משמע כיהק"ט שאינו יוצא יד"ח אם יקבעה באופן שאינה ניכרת, שאל"כ למה פטר את בית המזיגה ממזווה, משום שהגויים היו מבזים אותה, הו"ל לחייב לקובעה באופן שלא תהיה ניכרת וכמש"כ הט"ז (שם בסק"ד), אף אם זה כרוך בהוצאות ממון. ויל"ד שהיו הכתלים דקים, ולא היה אפשרות לחוק בהם. או שבתי המזיגה היו חכורים מהגויים, ולא נתנו רשות לחוק בתוך מזווה"פ, אלא רק לקובעה מבחוץ ע"י מסמרים. ועי' להלן פי"ג סעיף ט.

עיקר צורת הקביעה בזמן חז"ל. ונראה פשוט שאין צורך לנקות את קרקעית החקק, דכמש"נ בפ"ט סעיף יח המזווה עצמה אינה צריכה ליגע בגוף מזוזות הפתח, וסגי כשעומדת מחמת מזוזת הפתח, ואף היכא שעומדת בנרתיק אין חציצה או אויר שבין המזווה לנרתיק פוסל, כמש"נ שם.

(כח) דהיינו שחוד הקלף יהיה לימין העומד בחלל הפתח כמש"נ בסעיף ט דאין כל סברא לחלק בין אם מכוסה בנרתיק או שהיא בנקב ומכוסה. וכן יקפיד שה'שדי' יהיה כנגד חלל הפתח כמש"נ בסעיף י.

(כט) כדי שיהיה שמע רואה את חלל הבית, וכמש"נ בסעיף ו ועי"ש בהערות.

(ל) ואין בזה משום עשאה כנגד גם לדעת הרמב"ם, ופשוט.

(לא) כתב היד הקטנה (ג"ד) שלדעת הירושלמי שאין לקבוע מעל כתפיו, ה"ה שאין לקובעה במקום שלא ניכר שיש שם מזווה. ובמנחת עני (בסקכ"ה) כתב שאין יוצאים כלל ידי חובת מזווה, והעתיקו הפת"ש (רפ"ז). וכ"ה במרדכי (בהלק"ט תתקסא) שכתב וז"ל שלא יניחנה לעולם במקום שאינה נראית לו. ומקורו (כמבואר למעיין שם) מהא דאיתא (במנחות לגב) דיקבעה בטפח החיצון 'כדי שיפגע' בה, ומבואר שפגיעה היינו ראייה. וכן מבואר ברמב"ם (ספ"ו) שתכלית המזווה היא שיפגע בה בכניסתו ויציאתו ויזכר ביחוד ה' וכו', וע"כ היינו ע"י ראייתה. (ואין סתירה לזה מב"מ לגא, שמבואר שראיה אינה פגיעה, דעי"ש בר"ח שפגיעה היינו 'פנים בפנים', ומכי תראה ילפינן דה"ה בראיה מרחוק).

אלא שצ"ב דבשו"ע (רפ"ה) כתב טוב שתהיה נראית, ומשמע שראיית המזווה עצמה אינה אלא מעלה. ועוד דבגמ' (ב"מ קב,א) משמע שבדרך כלל העמידו את המזווה בתוך גובתא דקניא, ולא הוזכר בגמ' ושו"ע שיעשה בה נקב. וברש"י (יומא יא,א) מבואר שחייב הבדיקה היא שמא נגנבה, וע"כ שבדרך כלל המזווה עצמה אינה נראית. וצ"ל שהנרתיק בטל למזווה, וכשרואה את הנרתיק נחשב שרואה את הקלף עצמו. וכעין הא דאיתא (יו"ד רפב,ב) הרואה ס"ת שהוא מהלך וכו', ופשוט שאף שכשהוא במעילו נחשב 'רואה'. וכ"מ בביהגר"א (רפ"ז), שטרח למצוא מקור מהזוהר להא

חיבור בדבק

ה. חיבור בדבק הרי הוא כקביעה במסמרים^(א). ונראה שאף אם הדבק אינו מחזיק זמן רב, יצא^(ב). אלא שיקפיד לחדש את הדבק קודם שיתייבש^(ג).

ו. חיבורה בדבק נייר וכדו', יצא^(ד). אך ישתדל בהקדם לחברה באופן אחר, קודם שיתייבש הדבק הסמוך למזוזה, כיון שאם תתנתק המזוזה ממזוזת הפתח, אף שתשאר דבוקה לנייר^(ה), נראה שלא יצא^(ו).

חשיב קש"ק, אם הדבק לא יחזיק חצי שנה יהיה פסול. [וגם לדבריו אין לפסול חיבור גמור שבדעתו להסירו ביומו, דשאני איסור שבת דתליא במלאכת מחשבת, ולכן מתחשבים בדעתו, תדע שהרי שוכר בית מגוי בא"י ליום אחד, חייב, אף שיטלה כשיצא. ומטעם זה יש לדחות את מש"כ האבנ"ז לפסול תפילין שקשרם ע"מ להתירם מיד ואכמ"ל]. אך לפמש"כ להלן בסעיף יז שהעיקר להלכה שא"צ לחבר את הנרתיק לפתח וסגי שיהיה אחוז ותפוס בו, פשיטא דסגי בחיבור לזמן קצר. גם עצם ההשוואה לשבת, אינה מוכרחת, דלענין שבת אינו חייב בקשר שאינו של קיימא, משום שחסר בחשיבותו, ולא משום שחסר בעצם החיבור.

(יג) כדי שלא תיפול וכמש"כ בסקכ"ז.

(יד) ערוה"ש (רפט, טו) דע"ק (רפט, טז) ודברי מלכיאל (ח"ה, סה), ואף שלדעתם אם ניטלת בקל פסולה, ולכן פסלו להעמידה ע"ג מדף, שאני דבק נייר שנצרך למעשה קריעה כדי להפרידו, וחשיב חיבור לענין שבת. ולפמש"כ בסעיף יא שאפשר להעמידה ע"ג מדף, אף שהיא ניטלת בקל, כ"ש דסגי בחיבור של דבק נייר, ודלא כמש"כ בתשו"ה (ח"א תרמו), וח"ד בהערות על הגר"ח אות קכד).

(טו) שהרי זה ממש כעין מזוזה תלויה שנתבאר בסעיף כ שפסולה, דמ"ש אם תלויה בחוט או בנייר, והרי אין המזוזה נחה ע"ג מזוזה"פ אלא בנייר שבצידה. ועוד שעיקר עמידתה ע"י הדבק שלמעלה, והדבק שלמטה לא מעלה ומוריד באחיזתה והרי היא כתלויה באויר. ול"ד לעומדת ע"ג מדף שכתבנו בסעיף יא להכשיר, דשאני התם שהמדף מחובר למזוזה"פ וקבוע בו, ויש לדון את העומד על גביו כעומד ע"ג מזוזה"פ עצמה, אך דבק

במח' ראשונים, אך לענ"ד אי"ז מוכרח וכמש"כ בס"י מב.

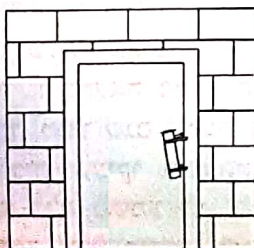
(ט) יל"ע באופן שהמזוזה נעה בקלות לצדדים, אך אינה מתרוממת מע"ג מזוזה"פ לעבר חלל הפתח, האם חשיב תלויה. ומל' הב"ח (רפט ד"ה תלאה) שכתב שתלאה במקל היינו שמתנדנדת ב'אויר' הפתח, משמע שבניד"ד יצא. ועבמש"כ בסוף הערה הבאה.

(י) ברמב"ם (הו), באורחות חיים וכל בו הלשון הוא יקבענה 'במסמר' בלשון יחיד, ומשמע שיש לכה"פ היכ"ת שסגי במסמר א', ונראה דהיינו היכא שהוא מהדקה היטב. ואף שהשו"ע נקט 'מסמרים' והנמו"י (וב, נקט 'שני מסמרים', היינו באופן הרגיל שאינה מהודקת היטב. וקצת מדוייק כן מזה שחילקו בין קבעה במסמרים לקבעה במקל, ולא חילקו בדידיה בין מסמר א' לב' מסמרים. ועיין בדע"ק (רפט, טז) שכתב דמה שנקטו ב' מסמרים הוא לרווחא דמילתא. וכ"מ בעיקרי הד"ט (לא, ב) שכתב שאם תלויה במסמר 'ומתנדנדת' פסולה, ומשמע שכשאינה מתנדנדת סגי במסמר אחד. גם מלשון הב"ח (שם) משמע שאם אינה מתנדנדת כשרה. אך לב"ח שיטה יחידאה בסוגיא זו ויתכן שא"א ללמוד מדבריו, ועבמש"כ בס"ק כ, כה. ובאורחות רבנו (ח"ג לח) כתבו שהחמיר לכתחילה שלא לסמוך על המסמר העליון אף כשאינה מתנדנדת באויר.

(יא) כתב הנמו"י (בב"מ דף נט, א מדפי הרי"ף) יחבר את הקנה בנסרים [צ"ל: מסמרים] או בסיד עכ"ל, ודבק הרי הוא כסיד. אמנם בשו"ת מנח"י (ח"ז סי' עב) דן לפסול דבק, ונדחק דמש"כ הנמו"י סיד היינו שיחברה ע"ג הסיד של הכותל. ולענ"ד דבריו דחוקים דא"כ הול"ל כותל ולא סיד. ועוד דכ"ד יתכנו רק אם הגירסא ב'נסרים' עיי"ש, אך בריטב"א הנדמ"ח (בב"מ שם) הגירסא היא 'מסמרים', וכ"ה בס' הזכרונות (ט, ג).

(יב) בשו"ת מנחת יצחק (ח"ז עב. וח"י ס"ס צב) כתב שאף אם יש ראייה דחיבור שע"י דבק מהני, אין ראייה להכשיר דבק שאינו מחזיק ימים רבים. ושיעור ימים רבים הוא, הוא כמו לענין קשר של קיימא לענין שבת, שהרי הדע"ק השווה ביניהם. ולפי"ז לשיטת רבנו ירוחם (הו"ד בב"י או"ח שיז) שרק קשר העשוי לחצי שנה

(12)

קובעים אותה: ד כיצד קובעה (יו) * ימסמרנה במסמרים במוזות הפתח או יחפור בה חפירה
(יח) ויקבענה בה ולא יעמיק (יט) לחפור טפח בעומק שאם עשה כן (כ) פסולה: וז קבעה
מוזות ביתך

לעולם הכניסה משאינו עיקר לעיקר (לט) ויש חולקין בכ"ז (מ) ואם האחד פטור מצד עצמו
כגון חצר שלרוב הנוסקים אין חיובו אלא משום שממנו נכנסין לבתים יש לקבוע מימין
הכניסה מהם לבתים וכן במפרסות שלנו אפילו יש בה ד' על ד' דינה כחצר אבל לא יברך
שאין זה ברור ואם יש להחצר ולהמרפסת פתח לרה"ר יכול לברך. (מא) ג' חזרי' ב' ההיצונים
פתוחים לרה"ר והאמצעי אין פתוח לרה"ר ובשני פתחיו ההיכר ציר לצד החיצונים יקבע
בשניהם מימין הכניסה מאמצעי לחיצונים (*), (מב) פתח שיש לה ב' צירים מב' הצדדים או
שארין לה צירים כלל או שהציר באמצע משמע בירושלמי (מג) שיקבע באיזה שירצה (מד) ואם
ידעינן איזה עיקר פשיטא שיקבע בכניסה משאינו עיקר להעיקר (מה) אבל אין לקבוע ב'
מוזות מספק בב' הצדדים: (יו) ימסמרנה במסמרים. (מו) ויזהר להברה היטב במסמרים למעלה
ולמטה שלא תתנדנד דאל"ה הו"ל תלאה ופסולה (מז) וכתב הב"ח שאם נותנה לפי שעה א"צ
לקבוע במסמרים ועי' שה"צ: (יח) ויקבענה בה. עי' פ"ת דלמצוה צריך שתהא קבועה במסמרי.
וכתב עוד בשם יד הקטנה דאם אינה ניכרת כלל מבחוץ ולא עשה שום סימן להכיר שכאן
מקום המזוזה לא יצא המצוה ועיין בפ"ס סי' ס"ז שצפקנו בזה ומ"מ לכתחלה בודאי יוהר
בזה: (יט) לחפור טפח. (מה) והרבה פוסקים ס"ל דאם העמיק טפח מצומצם פסולה דצריך שיהא
מעט פחות מטפח כדי שהמוזוה תהא קבועה על מוזות הפתח שאם העמיק טפח (מט) נקרא
חומה ולא מזוזה: (כ) פסולה. (נ) וה"ה אם תלה מלבן ע"ג המזוזה ועי"ז געשה עמוקה טפח:

ביאור הלכה

* ימסמרנה במסמרים. ועי' צ"ח נטורר ישנים סי' קע"ב שכי יזהר מהלך שלה נתחוב נוסמרי
בקנה המזוזה עלמה דמנכד הכזוון הגדול ומנכד הירוס דבר קדוש קרוב עוד שהפסל
עי"ז וגם צהנייר הו צהנתק חין להדקה הרצה כי קרוב הוא שתתקלקל עי"ז ותפסל והם מנל
את המזוזה דצוקה לריך להיות נתון נתון צפתחתה שלה תפסל ושלא ימחקו את השמות ח"ו
וכ"ז שהיה דצוקה פסונה כי קרוב הוא שתתקלקלה וגם י"ל דלא נקרי כתב חס חין רחוי
לפותחה ונקרות צה לכן חס היא דצוקה הרצה חפ"י רק צקלה ח"י חין לה תקנה ולריך נגונה.

שער הציון

ואח"כ מעלת היכר ציר ואח"כ מעלת עיקר ודעתו ג"כ דחצר חייב מצד עצמו כמש"כ בחז"א ובית מאיר
ולא קי"ל כן ועמש"כ בפ"ס סי' מ"ח ראי' לדברייהם. (מ) חז"א יו"ד סי' קס"ח וכו' בית מאיר וכן מוכח
במס' מזוזה כמש"כ בפ"ס סי' מ"ח. ואם הפנימי שכור עי' במכתב בסוף הקונטרס ובזמנינו יש שעושין
ברפסות שנסגרות ע"י תריסים כעין חדר וצ"ע מה דינם וכבר נסתפק בזה אאמ"ר שליט"א בסוף סי'
שיעורין של תורה ע"ש. (מא) יד הקטנה בשם מהרי"ל וכ"מ בט"ו. (מב) עי' פ"ס סי' ל"ט. (מג) סוף מגלה
והטעם עי' בפ"ס שם ופתח שמצוי היום שהדלת נכנסת לתוך עובי החומה ואין לה היכר ציר ג' דדינה
בפתח שאין לה היכר ציר כלל. עי' פ"ת בשם חומות ירושלים. (מה) עי' פ"ת בס"י רצ"א בשם חמודי
דניאל שאם קובע ב' מוזות זה סמוך לזה יש בזה משום בל תוסיף [ועי' ירו' סנהדרין פ"א ה"ד] ובתשו'
מהר"ם שיק בבנין ציון סי' ק' כ' ג"כ בשני צידי הפתח ואפי' קובע מספק יש בזה משום ב"ת ופה שרחה
שם בבנין ציון אין מוכרח ע"ש וכ"כ בתשו' מהר"ם בריסק סי' ע' בשם מנ"א וכן בס' מעורר ישנים סי'
קפ"ט בשם ז"י. וכן שמעתי ממרן חז"א זצ"ל שאין לקבוע ב' מוזות מספק וזה דלא כשאלית יעב"ץ
ותשובה מאהבה ובנין ציון שכי לקבוע ב' מוזות מספק ועי' בפ"ס סי' ל"ט. (מו) עקרי הד"ט וחיי אדם
וקש"ע וכן משמע בנמוקי עי' פ"ס סי' נ"ה. (מז) והביאו הש"ך והמפרשים פירשו פי' אחר בירו' ולפ"ז
אין ראי' לדין זה ועי' בפ"ס סי' נ"ה כתבנו ג"כ פי' אחר בירו' וצ"ע אם יש לסמוך בזה על הב"ח להקל
להרבה ראשונים פסול דהו"ל תלאה שאין זה קבוע עי' פ"ס שם. (מח) עי' פ"ס סי' נ"ב. (מט) יראים
הערות מח"א: (*) דין זה צ"ע לכאורה.